

PARSHAT KI TISSA 2015 – SOURCE SHEET
THE GOLDEN CALF NARRATIVE / PART 1 - SHEMOT 32:1-6

1. RASHI – WHAT PROMPTED THE SUDDEN DESIRE TO REPLACE MOSHE?

כשעלה משה להר אמר להם לסוף ארבעים יום אני בא בתוך שש שעות. כסבורים הם, שאותו יום שעלה מן המנין הוא, והוא אמר להם שלימים, ארבעים יום ולילו עמו, ויום עלייתו אין לילו עמו, שהרי בשבעה בסיון עלה, נמצא יום ארבעים בשבעה עשר בתמוז. בששה עשר בא השטן וערבב את העולם והראה דמות חשך ואפילה וערבוביא לומר ודאי מת משה, לכך בא ערבוביא לעולם. אמר להם מת משה, שכבר באופ שש שעות ולא בא וכו', כדאיתא במסכת שבת (דף פט). ואי אפשר לומר שלא טעו אלא ביום המעונן בין קודם חצות בין לאחר חצות, שהרי לא ירד משה עד יום המחרת, שנאמר וישכימו ממחרת ויעלו עולות:

2. RASHI – WHY WAS THERE A PERCEIVED NEED TO REPLACE MOSHE?

אשר העלנו מארץ מצרים והיה מורה לנו דרך, אשר נעלה בה, עתה צריכין אנו לאלהות אשר ילכו לפנינו:

3. IBN EZRA – HOW COULD AHRON TAKE PART IN CREATING THE EGEL?

ואיך עשה אהרן פסל, שהמעשה קשה מהשתחוויה. והלא אהרן קדוש השם היה ונביא על ישראל, ומצוות רבות נתנו על ידו עם משה אחיו. [...] ואם הוא עשה ע"ג, חייב היה משה להרגו קודם עובדי העגל. והנה משה התפלל בעדו, והעובדים הרגו.

חלילה חלילה [לומר] שעשה אהרן ע"ג. גם ישראל לא בקשו ע"ג, רק חשבו שמת משה שהסיעם מים סוף [...]. כי ראו ש[משה] אינו יורד בהר סיני, ומשה התעכב שם ארבעים יום. ואין כח באדם לחיות זה הזמן בלא מאכל, כי הוא לא אמר להם מתי ירד. גם הוא לא ידע, כי השם אמר לו, עלה אלי ההרה, ושם עם עד שאתן לך לוחות הברית. [...]

וככה אמרו: 'אשר ילכו לפנינו' (שמות לב, א). ואם תשים לבך אל המסע הראשון אז תבין זה. והנה לכבוד השם נעשה, על כן בנה אהרן מזבח לפניו, והכריז שיזבחו מחר לכבוד השם. וכן עשו כאשר צונו. [...] וזהו אתה ידעת את העם כי ברע הוא (שמות לב, כב), כי אני לא עשיתי רע להם, כי לא בקשו רק אשר ילך לפניהם, ולכבוד השם עשיתיו. רק בעבור שישראל היו מעורבים עם ערב רב, וזהו כי ברע הוא ולא אמר רע הוא. וחשבו מעטים מישראל שהיתה ע"ג, והביאו זבחים והשתחוו לו ואמרו אלה אלהיך ישראל. [...] הכתוב אומר 'כי שחת עמך סרו מהר' כי לא כתוב כל עמך. [...] והנה כל עובדי העגל לשם ע"ז, שאמרו אלה אלהיך ישראל, או היתה כן במחשבתם, לא היו רק שלשת אלפים. והנה הם חצי עשירית עשירית המחנה.

4. RAMBAN – WHAT DID THEY MEAN WHEN THEY USED THE WORD 'ELOHIM'?

....ידוע שלא היו ישראל סבורים שמשה הוא האלהים, ושהוא בכחו עשה להם האותות והמופתים, [...] ועוד, כי בפירוש אמרו אלהים אשר ילכו לפנינו, לא שיהיו נותנין להם חיים בעולם הזה או בעולם הבא, אבל היו מבקשין משה אחר, אמרו, משה שהורה לנו הדרך ממצרים ועד הנה, [...] הנה אבד ממנו. נעשה לנו משה אחר שיורה הדרך לפנינו ע"פ ה' בידו. וזה טעם הזכירם משה האיש אשר העלנו, לא האל אשר העלם, כי יצטרכו לאיש אלהים.

5. RAMBAN – WHY DID AHRON BUILD THE MIZBE'ACH?

ראה [אהרן] אותם ברע מכוונים אל העגל וקם ובנה מזבח וקרא חג לה' מחר שיזבחו לשם המיוחד על המזבח אשר בנה הוא לשמו ולא יבנו הם מזבחות לבשת פניהם ולא תהיה כונתם בזבחים בלתי לה' לבדו. ויתכן שאמר "מחר" להאריך להם, אולי יבא משה ויעזבו את העגל, והם השכימו בבקר ויעלו עולות ויגישו שלמים. ולא אמר הכתוב ויעלו לו עולות ויגישו לו שלמים, והענין, מפני שהיו בהם מכוונים לשם הקב"ה כאשר אמר אהרן, ומהם משחיתים וזובחים לעגל. ועל אלה אמר הקב"ה למשה וישתחוּ לו ויזבחו לו, כי הם החטאים.

6. KLI YAKAR – IT WAS ALL THE FAULT OF THE EIREV RAV – TEXTUAL PROOFS

...הסכימו רוב המפרשים לתלות הקולר בצואר הערב רב מלומדי הרע והמה היו בעוכרי ישראל וחטאו ראשונה ואחריהם טעו גם ישראל... 'וירא העם' זה הערב רב, כי בכל מקום נאמר לשון העם על הפחותים כמו שפירש רש"י בפרשת בהעלותך (במדבר יא א) [...]. 'כי בשש משה' יען כי היה ידוע להם שלא עלו ממצרים על פי ה' אלא משה מעצמו העלם ואת פי ה' לא שאל כמו שנאמר רד כי שחת עמך ולא עמי, ולעומת זה אמר משה אם כן הוא למה יחרה ה' בעמך ולא בעמי, וחששו הערב רב שאם לא יבוא משה שמה יצוה ה' לגרשם מתוך העדה פן יחטיאום בגלולי מצרים [...]. ומה שלא גירש אותם עד הנה חשבו שלכבוד משה היה, על כן חשבו תחבולה לבקש מנהיג אחר במקום משה.